

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA****Codi:** 46777**Nom:** Literatura popular i literatura cortesana en l'Edat mitjana i en els Segles d'Or**Cicle:** Màster Universitari Oficial**Crèdits ECTS:** 6**Curs acadèmic:** 2025-26**TITULACIONS**

Titulació	Centre	Curs	Període
2267 - M.U. Estudis Hispànics Avançats: Aplicacions i Investigació	Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació	1	Segon quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
2267 - M.U. Estudis Hispànics Avançats: Aplicacions i Investigació	Literatura popular i literatura cortesana en l'Edat mitjana i en els Segles d'Or	OPTATIVA

COORDINACIÓ

FERNANDEZ RODRIGUEZ DANIEL

MONZO RIBES CLARA

RESUM

En el pla d'estudis del Títol de Màster, aquesta assignatura s'integra en l'itinerari II (Literatura Espanyola i Teatre Hispànic) i en el III (Formació Hispanística).

L'assignatura té per objecte l'estudi de textos de la literatura i el teatre espanyols de l'Edat mitjana i els Segles d'Or, partint de l'enfocament interdisciplinari al qual donen joc els binomis cultura popular i cultura cortesana, d'una banda, i oralitat i escriptura, d'altra banda. La base de l'educació ètica, política i religiosa que defineix l'Edat Mitjana prossegueix a través de la instrucció institucionalitzada i el mecenatge nobiliari i cortesà durant els segles XVI i XVII. Alhora, abans que es generalitze la difusió i el consum majoritari de determinats textos impresos, existix una cultura popular que s'aprecia o amaga ja en els textos medievals i es transmet (o reprimeix, o censura) en els segles següents. Esta dualitat es materialitza en el text (oral o literari, col·lectiu o individual) a través dels temps, i afecta a totes les capes de la producció artística.

Sobre la base d'aquest plantejament, l'activitat docent i els treballs de l'alumnat tindran com a punt de partida la dialèctica entre literatura popular i literatura cortesana, entre història social col·lectiva i història

individual, per a facilitar l'anàlisi, la reflexió i el debat sobre l'articulació o l'enfrontament entre ambdues, i el paper jugat en tot això pels mitjans de producció, així com la comprensió dels mecanismes de recepció cultural. S'abordanen, des de la premissa d'un passat que bascula entre aquests dos pols d'atracció, l'anàlisi dels textos literaris en els seus contextos socio-històrics, i es fomenta la comprensió documentada, actualitzada i personal del valor i funció de l'obra literària dins del seu gènere i del seu temps. Així, es pensarà en els sistemes educatius de l'Edat Mitjana (incidint en la situació de la dona), en el pas de l'oral a la materialitat del llibre i la seua difusió, fins a arribar a l'anàlisi del text literari, convertit ja en un artefacte poètic els secrets del qual l'alumnat haurà de desxifrar. D'aquesta manera, es prestarà particular atenció a les convencions de la literatura del període, tant pel que fa a qüestions culturals (tòpics, imatges) com a aspectes formals (mètrica, versificació, etc.), que s'abordanen tant des del punt de vista de l'escriptor i el seu públic (cortesà i popular) com a partir dels reptes que tanquen la transmissió textual i l'edició d'un clàssic.

Tal com es detalla en el volum de treball, les classes teòriques es complementen amb classes pràctiques. A estes activitats formatives de caràcter presencial s'afeg la participació en conferències i seminaris organitzats pel Departament de Filologia Espanyola.

Esta assignatura té en compte especialment el ODS 4, i, en concret, contribueix a "garantir que tots els alumnes adquirisquen els coneixements i les habilitats necessaris per a promoure el desenvolupament sostenible", la qual cosa inclou, entre altres aspectes, "els drets humans, la igualtat de gènere, la promoció d'una cultura de pau i no violència, ciutadania i valoració de la diversitat cultural".

CONEIXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

No s'han especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

-

Que els estudiants posseïsquen les habilitats d'aprenentatge que els permeten continuar estudiant d'una forma que haurà de ser en gran manera autòdrida o autònoma.

Que els estudiants sàpiguen comunicar les conclusions (i els coneixements i les raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.

Ser capaços d'adquirir i aplicar coneixements sobre les tècniques i els procediments d'escriptura acadèmica.

Ser capaços d'adquirir i transmetre coneixements sobre les èpoques, els moviments, els corrents de pensament, els temes i els problemes propis de l'àmbit de la filologia hispànica.

Ser capaços d'analitzar críticament i d'explicar textos, elegint la metodologia filològica específica en funció del públic potencial a què s'adrecen

Ser capaços d'aplicar en entorns professionals els coneixements i destreses adquirits, i d'analitzar el conjunt de variables que intervenen en l'encreuament entre teoria i pràctica, captant conflictes i negociant solucions, en el marc del diàleg i de la defensa de drets i obligacions, amb criteris deontològics i laborals.

Ser capaços d'emprar els recursos institucionals, els grans instruments científics, les tècniques, les bases de dades i biblioteques, la bibliografia, les revistes especialitzades i els nous recursos proporcionats per les TIC en l'àmbit d'estudi.

Ser capaços d'exercir un treball en equip, fomentant les relacions interpersonals, el diàleg, el respecte a l'altre i la no discriminació, ni lingüística ni social.

Ser capaços de debatre les idees de diferents teories en l'àmbit de la filologia hispànica i analitzar críticament les seues aportacions, amb la finalitat de contextualitzar els seus assoliments i contrastar-los amb els coneixements adquirits

Ser capaços de desenvolupar la docència i la investigació en matèries de filologia hispànica

Ser capaços de llegir críticament textos i d'analitzar-los i explicar-los pel que fa a les claus del debat cultural de l'època històrica en què aquests textos s'inscriuen.

Ser capaços de realitzar una lectura crítica, analítica i competent de tota mena de textos filològics hispànics, en funció d'un mètode d'anàlisi adequada a aquests, mitjançant el qual siga possible extraure totes les seues implicacions, tant de forma com de contingut

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Oralitat i escriptura, entre l'Edat Mitjana i els Segles d'Or

Analfabetisme i cultura il·letrada. Literatura popular: cultura popular i cultura oral. Cultura escrita: el llibre en la seua materialitat. Esferes profana i cristiana en la literatura occidental.

2. Cultura escrita, societat cortesana i mecenatge literari

Text, etiqueta i espectacle. La literatura i la projecció dels valors cortesans: el gènere pastoral.

3. Pervivència i transformació de models cultes en la història popular, l'èpica i la novel·la

Vigència i metamorfosi dels mites. Aventura i didactisme. Entre corsaris i captius: de la novel·la bizantina a la costa valenciana.

4. L'expressió literària de l'amor cortès enfront de la realitat de l'amor carnal

L'amor cortès, la subordinació femenina i l'educació sexual masculina. La representació literària de la feminitat i la desacralització del cos davant la realitat de la dona. L'amor en la lírica culta del Segle d'Or: conceptes neoplatònics i filogràfics.

5. L'escriptor davant els seus textos, el filòleg front els clàssics

L'accidentada transmissió de la literatura. Les eines del poeta i del filòleg: la mètrica i l'ortologia. Restaurar la paraula dels clàssics.

6. Religió doctrinal i religiositat popular

Espiritualitat i pecat. Ideologia i educació religiosa a través dels sentits: la vista (la pintura religiosa) i l'oïda (el sermó).

Aquests continguts es reflectiran en els següents resultats d'aprenentatge:

Identificar diferents models interpretatius en relació amb textos literaris i teatrals de l'Edat Mitjana i els segles XVI i XVII.

Apreciar la rellevància del patrimoni literari i teatral clàssic i destacar el seu valor a partir dels actuals corrents d'interpretació.

Identificar el context de producció i de recepció cultural dels textos literaris i teatrals de l'Edat Mitjana i els

segles XVI i XVII, en relació amb la dialèctica literatura popular i literatura cortesana.

Saber manejar recursos institucionals, tècniques i instruments científics tant tradicionals com en nous formats (bibliografia, hemeroteques, biblioteques o centres de documentació, bases de dades, bancs d'imatges) en l'àmbit de la literatura i el teatre hispànics.

Saber debatre i comunicar les conclusions d'un judici elaborat a partir de coneixements adquirits i raonats d'una manera clara i precisa.

Saber elaborar un treball especialitzat seguint les pautes acadèmiques.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria-Pràctiques	40,00
Total hores	40,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	6,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	104,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	0,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	110,00

METODOLOGIA DOCENT

Lliçó magistral (exposició de continguts a partir de desenvolupaments teòrics) amb diferents recursos (textos, audiovisuals, etc.)

Classes pràctiques participatives (exercicis, exposicions, debats, test, etc.), realitzades en grup i/o de manera individual.

Usos de procediments i estratègies deductius en l'aplicació del coneixement adquirit: detecció i resolució de problemes, activitats de manera individual o en grup (exercicis, lectura i comentari crític de diferents textos, realització de treballs escrits i/o exposició oral dels resultats, etc.) a partir de l'exposició prèvia de continguts.

Usos de procediments i estratègies inductius en l'aplicació del coneixement adquirit: detecció i resolució

de problemes, activitats de manera individual o en grup (exercicis, lectura i comentari crític de diferents textos, realització de treballs escrits i/o exposició oral dels resultats, etc.) a partir de directrius bàsiques per a formular un desenvolupament teòric posterior.

AVALUACIÓ

Valoració de la participació activa en l'aula y en les tutorias (exercicis, lectures, activitats, debats, etc.): 30% (fins a 3 punts). La puntuació de l'alumne es mantindrà al llarg del curs. No recuperable en segona convocatòria.

Valoració dels treballs escrits que demostren la competència adquirida i d'exercicis pràctics i/o lectures i/o exposicions (individuals i en grup): 70% (fins a 7 punts). Recuperable en segona convocatòria.

Com a mitjà per a l'avaluació i per a la comunicació dels resultats, es farà ús de la plataforma Aula Virtual.

L'honestedat intel·lectual és vital en les comunitats acadèmiques, i per a la justa avaluació del treball de l'estudiantat. Tots els treballs presentats en aquest curs han de ser d'autoria original. No s'admetran treballs en els quals es faça ús de col·laboració fraudulenta o la composició amb l'ajuda d'intel·ligència artificial (ChatGPT o altres), excepte si la seua utilització forma part dels continguts de l'assignatura i està autoritzada pel professorat que la imparteix.

Tant en les proves com en les activitats, s'exigirà correcció ortogràfica, gramatical i lèxica. Cada incorrecció comportarà una reducció de la qualificació obtinguda, que pot arribar a suposar un suspens.

El sistema general de qualificacions seguirà la normativa de la Universitat de València aprovada pel Consell de Govern del dia 30 de maig de 2017. ACGUV 108/2017.

BIBLIOGRAFIA

BÀSICA

BAJTIN, Mijail (1989): *La cultura popular en la Edad Media y en el Renacimiento. El contexto de François Rabelais*, Madrid, Alianza, 2.ª ed.

BLECUA, Alberto (1983): *Manual de crítica textual*, Barcelona, Castalia.

BURKE, Peter (2014): *Cultura popular en la Europa moderna*, Madrid, Alianza.

CARO BAROJA, Julio (1990 [1969]): *Ensayo sobre la literatura de cordel*, Madrid, Istmo.

CHARTIER, Roger (2000): *Entre poder y placer. Cultura escrita y literatura en la Edad Moderna*, Madrid, Cátedra, esp. pp. 73-217.

CHARTIER, Roger (2002): «Formación social y economía psíquica: la sociedad cortesana en el proceso de civilización», en *El mundo como representación*, Barcelona, Editorial Gedisa, pp. 81-104.

CURTIUS, Ernst Robert (1998): *Literatura europea y Edad Media latina*, México, Fondo de Cultura Económica.

DAHL, Sven (1987): *Historia del libro*, Madrid, Alianza Editorial.

DOMÍNGUEZ CAPARRÓS, José (1992): *Diccionario de métrica española*, Madrid, Paraninfo.

DUBY, Georges y Michelle PERROT, eds. (1992): *Historia de las mujeres, 2: La Edad Media*, Madrid, Taurus.

COMPLEMENTÀRIA

ESCOLAR SOBRINO, Hipólito (1988), *Historia del libro*, Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2.ª edc.

FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, Daniel, «Edición crítica, problemas textuales y de autoría: métrica y ortología en Lope de Vega», en *La edición del diálogo teatral (siglos XVI-XVII)*, eds. Luigi Giuliani y Victoria Pineda, Florencia, Firenze University Press, 2021, 15-40.

FERRER VALLS, Teresa, *Nobleza y espectáculo teatral (1535-1622). Estudio y documentos*, Valencia, UNED-Univ. de Sevilla-Univ. de Valencia, 1993.

GÓMEZ MORENO, Ángel, «Proyección de la cultura oral sobre la vida: la transmisión oral del saber: juglares, épica y teatro», *Historia de España Menéndez Pidal, 16: la época del gótico en la cultura española*, ed. José María Jover Zamora, Madrid, Espasa-Calpe, 1994, 829-60.

MORANT, Isabel, *Discursos de la vida buena: matrimonio, mujer y sexualidad en la literatura humanista*, Madrid, Cátedra, 2002.

ONG, Walter (1996 [1982]): *Oralidad y escritura (Tecnologías de la palabra)* México, FCE.

PONTÓN, Gonzalo (2022): «Editar el teatro de Lope de Vega: de la práctica al método (y viceversa)», *Ecdótica*, 19, 119-133.

SIMÓN DÍAZ, José (2000): *El libro antiguo español: análisis de su estructura*. Madrid: Ollero & Ramos, 2.ª ed. corregida y aumentada.

TORRE, Esteban (2012): *Métrica española comparada*, Universidad de Sevilla, Sevilla.

WRIGHT, Elisabeth R. (2001): *Pilgrimage to Patronage. Lope de Vega and the Court of Philip III. 1598-1621*, Lewisburg, Bucknell University Press, London, Associated University Presses.

ZUMTHOR, Paul (1989): *La letra y la voz: de la literatura medieval*, Madrid, Cátedra.